

Minnen av Gunnar Ekelöf

Litteratursidan i dag visar fem ögonblicksbilder av Gunnar Ekelöf. Vi har brett några av hans vänner att nedteckna ett minne: En sommarkväll på 40-talet, fotogenlampans matta ljus och Gunnar håller handen för ena ögat när han läser. — En restaurang i Izmir, Turkiet, sorl och zigenarmusik, Gunnar lyfter ett finger och förklarar hela publiken att lyssna på violinisten.

Vi återger också ett utdrag ur boken "En självbiografi" som Ingrid Ekelöf har sammanställt av Gunnar Ekelöfs brev och anteckningar. Boken utkommer om några veckor.

Zigenarmusik i Izmir

Författaren Östen Sjöstrand — vars senaste diktsamling, "Drömmen är ingen fasad", utkom för ett par veckor sedan — tillhörde under många år Ekelöfs närmaste vänner.

EFTERSOM JAG kände Gunnar Ekelöf i ca 15 år och långa tider stod i så gott som daglig kontakt med honom, är det självklart inte lätt att välja en minnesbild framför en annan. Därtill kommer att jag fortfarande i mångt och mycket inte vet vad jag har rätt att berätta. Samtalen, vänskapen byggde på ömsesidig diskretion.

Just i denna skrivandets stund rinner mig dock en episod i minnet. Och jag väljer den, eftersom den har något att säga om Gunnars *majevtik*, dvs hans "förlösningsmetod" såväl vad gäller själva skapandet som beträffande konsten att få andra att upptäcka något märkvärdigt i det nära och vardagliga.

Gunnar har i efterskriften till diktsamlingen "En natt i Otocac" berättat om hur han i en liten håla i de jugoslaviska Velebitbergen kom att höra ett kapell av Balkanzigenare och vilket avgörande, djupt intryck detta gjorde på honom.

Men, det här slagets musik stod inte bara att finna i en avkrok i de jugoslaviska bergen. Den episod jag valt att berätta tilldrog sig på ett modernt hotell i Turkiet, i Izmir — där vi var tillsammans. I den stora matsalen, med åtminstone hundratalet gäster, lyfter Gunnar plötsligt ett finger och ber mig lyssna på den violinist som spelade i femmannakapellet där. Violinisten observerade eller kände omedelbart Gunnars lyftade finger. "Zigenare — lyssna!" brummade Gunnar.

Jag hade själv knappt lagt märke till det tidigare, men det var en musik som liknade den Gunnar beskrivit i sin efterskrift: "en serie utbrott till

synes godtyckligt interfolierade med scherzi och enstaka sångbarheter", en musik "som i sin lidelsefulla oskönhet byggde långt mer på accent, temperament och karaktär än på

gångse musikaliska värden". I själva verket kom violinistens musik att alltmer likna den här beskrivningen! Nära vårt bord, och stärkt av den oerhörda personliga utstrålning

som Ekelöf utövade, spelade denne zigenare alltmer det han ville spela, struntade helt enkelt i levebrödsrepertoaren.

Det var inte bara Gunnar som självglömsk och glad lyssnade. Effekten av det höjda fingret och kravet på uppmärksamhet blev att de nyss så likgiltiga och säkert mycket blaserade middagsgästerna också lyssnade. Ingen vågade röra vid kniv eller gaffel, jag tror knappt de vågade tugga färdigt eller svälja den mat de råkade ha i munnen när musiken begynte.

Nå, så sänktes fingret. Men jag tror det var åtskilliga som tyckte de varit med om något märkvärdigt. Och sedan vi lämnat hotellet tror jag att zigenaren dessemellan spelade, och kanske fortfarande spelar, på ett annat sätt än förut. Mitt i taxametermusiken.

ÖSTEN SJÖSTRAND

Brev till en vän Av Gunnar Ekelöf

Nedanstående utdrag ur den postuma volymen "En självbiografi" är ett fingerat "brev till en vän" från mitten av 30-talet. Det handlar om den 22-åriga Ekelöfs åtta månader långa vistelse i Paris 1929—30 — den tid då debutsamlingen "Sent på jorden" tillkom.

På barerna gled ansikten förbi mig, människor som jag kände bara de timmar av dygnet då jag inte var mig själv, människor som jag aldrig kände. Det var halvskandinaver, halvfransmän, halvamerikaner och halvitalienare. Ingen var hel, alla var trasiga, sönderslitna, rotlösa människobilder, skurna ur drivved. Några minns jag ändå därför att de var starka nog att bära sin rotlöshet utan att förlora sig själva i den. De saknade inte fasta marken utan simmade omkring i detta absintdunkel med fiskarnas medfödda säkerhet. [...] underliga sömngångare och nattvandrerskor, späman och sanndrömmerskor. Men det skulle bli för långt och dessutom en annan historia. Nu roar det mig bara att leka med några skärvor av det stora kruset jag gick över än med därborta för att hämta vatten. Nu är det sprucket för längesen och jag lever för mycket i det närvarande. Men skärvorna börjar redan få ålderns patina. Det lockar mig att leka med dem men jag skär mig på

dem och hoppas att den tiden inte mer skall återkomma. Naturligtvis var jag en snobb och föga mer. Men skärvorna har ändå kvar sin trolska glans och även om jag har begravt dem djupt är jag tvungen att bära dem med mig. Det var detta underliga vibrato mellan rus och nykterhet som gav dem deras skimmer. När jag var nykter kände jag ingen, då var jag så ensam som jag aldrig varit och grubblade kanske mer än jag någonsin gjort på det väsentliga, det enda verkliga. I ruset drömde jag feberdrömmar, befolkade med ljus och människor som jag aldrig kände, skuggor utan verklighet, händelser utan mening när jag återkommit till besinning och tänkte tillbaka. Och det var på detta sätt jag lärde mig att känna livet, genom att sova och drömma. Sönnen hade mig i sitt våld, den slet mig och nötte ut mig, tänjde min själ och upplöste min kropp till någonting böjligt och blekt som mer än någonsin sol eller hälsa lärde mig känna mig själv.

Och när våren återkom vaknade jag plötsligt, gjorde rent omkring mig, betalade mina skulder, packade ner hälften av mina saker och övergav resten, köpte biljett och reste hem. [...]